

Μεταφορντισμός. Η περίπτωση της πόλης της Νάουσας άρθρο στο Ροσινάντε

Σάρας Θοδωρής

autopoiesis.squat.gr

Στα τέλη της δεκαετίας του '70 διαμορφώθηκε σε παγκόσμιο επίπεδο ένας κυρίαρχος συνασπισμός εξουσίας ανάμεσα σε κράτη, οργανισμούς (ΔΝΤ, ΠΟΕ, ΕΕ, NAFTA κλπ), και μερίδων της κεφαλαιοκρατικής τάξης με υπερεθνικά χαρακτηριστικά. Ο υπερεθνικός αυτός συνασπισμός οδήγησε σε έναν νέο συμβιβασμό ανάμεσα σε κεφάλαιο και εργασία με βασικό στόχο την προσαρμογή των κοινωνικο-οικονομικών σχηματισμών, στη λογική της ελαστικής κεφαλαιοκρατικής συσσώρευσης. Το δόγμα της νέας τάξης πραγμάτων συνέθεταν η ελευθερία κίνησης κεφαλαίων, εργασίας, εμπορευμάτων και πληροφορίας.

Την ελαστικοποίηση της κεφαλαιοκρατικής συσσώρευσης ακολούθησε και η ελληνική περιφέρεια. Στα πλαίσια της προσαρμογής αυτής η πόλη της Νάουσας μετατράπηκε σταδιακά σε ένα φάντασμα της βιομηχανικής εποχής. Η πόλη έφτασε στη ακμή της τα μέσα της δεκαετίας του '80 όταν οι κλωστοϋφαντουργοί εργαζόμενοι έφταναν τις 4.000. Στη δεκαετία αυτή διαμορφώνεται και ο κυρίαρχος επιχειρηματικός όμιλος του Θ. Λαναρά (ΚΛΩΝΑΤΕΞ ή μετέπειτα Ενωμένη Κλωστοϋφαντουργία United Textiles) Η ΕΝΚΛΩ μέχρι και το 2005 κατείχε ηγετική θέση στον τομέα του νήματος με 35% μερίδιο στην εγχώρια αγορά και 15% στην ευρωπαϊκή, και διεθνείς συνεργασίες με μεγάλες πολυεθνικές εταιρείες στον κλάδο της ένδυσης όπως είναι οι Nike, Adidas, Reebok, Benetton.¹

Τη δημιουργία του κολοσσού της ΕΝΚΛΩ στήριξε το κράτος με τις νεοφιλελεύθερες διαχειρίσεις του (ΠΑΣΟΚ ΝΔ) αλλά και ο γραφειοκρατικός συνδικαλισμός της ΓΣΕΕ. Η τριμερής σχέση της φορντικής εποχής (κεφάλαιο – κράτος – ΓΣΕΕ) στήριξαν τη διαδικασία της συγκέντρωσης κεφαλαίου από τον Λαναρά. Η ενίσχυση της διαδικασίας αυτής γινόταν πάντα με πρόσχημα την “κρίση” που απειλούσε τον κλάδο της κλωστοϋφαντουργίας και την ανάγκη “εξυγίανσης” της εταιρείας. Έτσι η “εξυγίανση” χρηματοδοτήθηκε το 1996 με 4,7 δις δραχμές, το 2004 με 23 εκ ευρώ, ενώ το 2008 η εταιρεία εξασφάλισε 35 εκ ευρώ. Τα κεφάλαια αυτά επενδύθηκαν στη σταδιακή μεταφορά των εργοστασίων σε χώρες μικρότερου εργασιακού κόστους (Αλβανία, “Μακεδονία”, Βουλγαρία κ.α) Στη “μητροπολιτική έδρα” της επιχείρησης διατηρήθηκαν οι τομείς της έρευνας και διοίκησης, του ελέγχου των πωλήσεων και των δικτύων διανομής και του μάρκετινγκ.

Η κατάρτιση της φορντικής αλυσίδας της παραγωγής της ΕΝΚΛΩ, σε μονάδες με χαμηλή ειδίκευση και εργασιακό κόστος και μονάδες διοίκησης με υψηλή ειδίκευση, ακολούθησε τη λογική της ελαστικής μεταφορντικής οργάνωσης, που κυριαρχεί μετά την δεκαετία του 80 σε παγκόσμιο επίπεδο. Κάθε βήμα της εταιρείας στη νέα εποχή συνοδεύτηκε με χιλιάδες απολύσεις εργαζομένων στη Νάουσα. Μέσα σε μία δεκαετία περίπου χάθηκαν στην πόλη 3500 θέσεις εργασίας αυξάνοντας έτσι την ανεργία στο 50% του ενεργού πληθυσμού. Το 2004 η έκλεισαν οι παραγωγικές μονάδες της Τρικολάν, των Κλωστηρίων Β και της Ολυμπιακής στη Νάουσα, παραδίδοντας 250 εργάτες στην ανεργία. Ενώ στα μέσα του 2008 οι εργαζόμενοι ειδοποιήθηκαν για νέες απολύσεις.²

Η “κρίση” του κλάδου, που ουσιαστικά αποτελεί μία περίοδο του κύκλου της συσσώρευσης, οδήγησε κεφάλαιο και εργασία σε σύγκρουση για τους όρους της μεταξύ τους σχέσης. Σε όλες τις περιπτώσεις το ΕΚ της Νάουσας με το ΠΑΜΕ έπαιξαν και συνεχίζουν να παίζουν ηγεμονικό ρόλο στην οργάνωση, αλλά και τον καθορισμό της στρατηγικής και των μορφών του αγώνα των κλωστοϋφαντουργών. Η στρατηγική αυτή έχει δύο άξονες:

¹Christina Karakioulafis, (2005) European industrial relations observatory online <http://www.eurofound.europa.eu/eiro/2005/04/feature/gr0504107f.htm> [24-10-2009]

² Για την υπόθεση της Τρικολάν (2005) εκ των έσω. Black out τεύχος 0 <http://www.blackout.gr/keimena/17> [27-10-2009]

1. τη λογική της προνοιακής ενίσχυσης των εργαζόμενων, των ανέργων και των οικογενειών τους.
2. την κρατική παρέμβαση για τη διατήρηση της λειτουργίας των εργοστασίων. Φυσικά λόγος δε γίνεται από τις δυνάμεις αυτές για τη δυνατότητα αυτοδιαχείρισης των μονάδων της επιχείρησης από τους ίδιους τους εργαζόμενους, όταν υπάρχει ανάλογη εμπειρία από τον αγώνα των εργατών σε κλωστοϋφαντουργική επιχείρηση της Αιγύπτου, η διαχείριση της οποίας πέρασε στα χέρια τους.³

Αυτοοργάνωση: η επιλογή των κυριαρχούμενων.

Η είσοδος της πόλης στην εποχή του μεταφορντισμού οδήγησε και σε μία γενίκευση των σχέσεων εργασιακής επισφάλειας. Η ανεργία έχει φτάσει στο 50%, οι εργαζόμενοι σε όλους τους κλάδους (τουρισμό, επισίτηση, οικοδομή, υπηρεσίες) εργάζονται κυριολεκτικά με το όπλο παραπόδας, χωρίς ωράριο, ασφάλιση και συνδικαλιστικά δικαιώματα. Οι σχέσεις αυτές έχουν επεκταθεί ακόμα στον κλάδο της κλωστοϋφαντουργίας, όπου τα τελευταία χρόνια έχει εισαχθεί και ο θεσμός της επινοικίασης εργαζόμενων από εταιρείες.

Με τη σταδιακή “αποβιομηχάνιση” της, η πόλη της Νάουσας και τη μετατροπή της σε πρωτεύουσα της επισφάλειας, βρίσκεται μπροστά σε ένα δίλημμα. Να διατηρήσει τα χαρακτηριστικά της βιομηχανικής περιόδου ή να διαμορφώσει νέες κοινωνικές και οικονομικές δομές, που θα της επιτρέψουν να περάσει στη μεταβιομηχανική εποχή. Το δίλημμα έχει τεθεί στο τραπέζι και από τους κρατικούς, πολιτικούς και συνδικαλιστικούς “αντιπροσώπους” της τοπικής κοινωνίας, που κλήθηκαν να διαχειριστούν την κρίση, ανεξάρτητα από την επιμέρους κομματική ταυτότητα τους. Η επιλογή της διεξόδου από την “κρίση” δεν πρέπει να σχεδιαστεί στα επιτελεία των κυρίαρχων αλλά στο δρόμο της αυτοοργάνωσης των κυριαρχούμενων.

Δεν έχει σημασία αν η πόλη επιλέξει τη μία ή την άλλη διεξοδο, αλλά αν η επιλογή αυτή αφορά τα συμφέροντα του κράτους και του κεφαλαίου ή τα συμφέροντα και την απελευθέρωση της καθημερινής ζωής των πρεκάρων.

Το τελευταίο διάστημα στην πόλη γίνονται προσπάθειες διαμόρφωσης δομών αυτοοργάνωσης στους χώρους της εργασίας αλλά και της καθημερινής ζωής. Από τις πρώτες επαφές και τις συζητήσεις μας, φαίνεται ότι ωριμάζει σαν κοκκινόμαυρο κρασί (ιδιαίτερη ποικιλία της περιοχής με την ονομασία ξινόμαυρο), η ιδέα μίας αδιαμεσολάβητης άμεσης και δημοκρατικής οργάνωσης, των συμφερόντων των σύγχρονων μισθωτών σκλάβων.

3 10th of Ramadan textile workers self-manage factory <http://libcom.org/news/10th-ramadan-textile-workers-self-manage-factory-30082009> [27-10-2009]